

ISBN: 978-605-80300-8-4

© 2018 Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A.Ş.

Ketebe Yayınları: 201

Temel Bir Mesele - 4

Editör

Lütfi Sunar

Kapak

Harun Tan

Düzeltili

Cihan Aldık

Mizanpaj

Nilgün Sönmez

1. BASKI

Kasım 2019
İstanbul

ketebe.com

Ketebe Yayınları

Sertifika No. 34989

Maltepe Mahallesi Fetih
Caddesi No: 6 Dk: 2
Topkapı 34010 İstanbul
Tel: 212.612 29 30
e-mail: ketebe@ketebe.com

Baskı ve Cilt

Matsis Matbaa Hizmetleri
San. ve Tic. Ltd. Şti
Sertifika No: 40421
Tevfik Bey Mah. Dr. Ali Demir Cad.
No: 51 Sefaköy Küçükçekmece /
İstanbul Tel: 212 624 21 11

© Eserin her hakkı anlaşmalı olarak Ketebe Kitap ve Dergi Yayıncılığı A. Ş.'ne aittir.
İzinsiz yayınlanamaz. Kaynak gösterilerek alıntı yapılabilir.

Türkiye'de
Şehir ve Toplum
Tarih, Teori ve Temel Meseleler

MUSTAFA KÖMÜRÇÜOĞLU

KETEBE

Mustafa Kömürcüoğlu

1982 yılında İstanbul'da doğan Mustafa Kömürcüoğlu lisans eğitimi 2003 yılında İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Kamu Yönetimi bölümünde tamamlamıştır. Yazar daha sonra Yıldız Teknik Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler programında yüksek lisansını ve 2012 yılında Sakarya Üniversitesi Kamu Yönetimi programında doktorasını bitirmiştir. Doktorasını kentsel dönüşümüm konusunda yapan yazar, bir sömestr  ek Cumhuriyeti'nde ve bir yıl ABD'de yine bu konuyla ilgili olmak üzere araştırmalarda bulunmuştur. Daha  nce Sakarya  niversitesi'nde görev yapan yazar, 2018'den itibaren İstanbul Medeniyet Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümünde Dr. Öğr. Üyesi olarak çalışmaktadır. Yoğunlukla kentsel dönüşüm, kentleşme ve  evre sorunları, şehir sosyolojisi ve yerel yönetimlerle ilgili olarak çalışmalar yapan yazar, aynı alanlarda dersler vermektedir.

İÇİNDEKİLER

Önsöz.....	7
Giriş: Şehir, Şehirleşme ve Kentleşme.....	9
Osmanlı Şehir Mirası: Özgün Bir Model ve Dönüşümün Başlangıcı.....	45
Erken Cumhuriyet Döneminde Şehir: Ulus-Devletin Ulus Şehri (1923-1950).....	91
Hızlı Şehirleşme Sürecinde Şehirler: Gecekondulaşma ve Apartmanlaşma (1950-1980).....	113
Şehirlerin Dönüşümü: Ekonominin Motoru Olarak Kentsel Rant (1980 Sonrası).....	139
Günümüz Şehrinin Öne Çıkan Sorun Alanları: Fırsatlar ve Tehditler.....	159
Sonuç: Bir Kimlik Arayışı ve Rant Sarmalında Şehir	187
Kaynakça.....	193
Dizin.....	200

ÖNSÖZ

Şehir, bugünlerde en çok konuşulan ve tartışılan meselelerden birisidir. Bununla birlikte bu tartışmalarda her zaman yeterli bilgi birikimine rastlanıldığını söylemek zordur. Zira çoğunlukla politik bir bağlamda tartışılan Şehir, ideolojik argümanlar çerçevesinde değerlendirilmektedir. Şehrin politik boyutu kabul edilmekle birlikte, konuya salt politik bir yaklaşımın yanlış sonuçlar doğuracağı ve meseleyi değerlendirmede eksik kalacağı açıktır. Örneğin 1950 sonrasında Demokrat Parti yönetimi, pek çok açıdan Tek Parti dönemiyle zıtlıklar barındırmaktadır. Ancak söz konusu şehircilik olunca durum karmaşık bir hâl almaktadır. Nitekim bu bağlamda Demokrat Parti'nin Erken Cumhuriyet Dönemi'ne zıt politikalar gütmek yerine o politikaları daha ileriye taşıyan bir yaklaşım içinde olduğu söylenebilir. Dolayısıyla mesele çok boyutlu olarak incelendiğinde çok farklı renklerin iç içe geçtiği, birbirinden çok farklı olduğu düşünülen şeylerin benzeştiği ve uzun vadede birbirini tamamladığı görülecektir. Bu çalışmanın yapmak istediği de bir bakıma şehirleşmenin uzun vadeli ve çok boyutlu değerlendirmesi ile Türkiye ölçeğindeki tutarlılığını ve sürekliliğini takip edebilmektir.

Bu çalışmada temel olarak 2012 yılında tamamladığım “İdari ve Sosyal Açıdan Türkiye’de Kentsel Dönüşüm” isimli çalışmayı eksene aldım. Ancak kitap hli için bazı kısımlar çıkarıldı, yeni kısımlar eklendi ve bazı güncellemeler yapıldı. Dolayısıyla metin kitap okuyucuları için daha güncel ve okunaklı bir hâl aldı. Çalışmanın bu hle gelmesinde Lütfi Sunar’a, Mahmut Karaman’a ve Bilal Eryılmaz’a teşekkürlerimi sunarım. Çalışmadaki her türlü eksiklik ve hata şüphesiz şahsıma aittir.

Mustafa Kömürcüoğlu
31 Nisan 2019

GİRİŞ

Şehir, Şehirleşme ve Kentleşme

Kent pek çok kişinin içinde yaşadığı, bildiği, aşına olduğu ya da içinde yaşamasa bile bir şekilde zihninde imgelemine sahip olduğu tanıdık bir olgudur. Öte yandan Şehir, geniş kapsamlı ve kompleks bir niteliğe sahip olup her durumda geçerli bir tanıma ulaşmak zordur. Bununla paralel olarak kentle ilgili pek çok tanım üretilmiştir ve bu tanımların her birinin şehrin belli bir ya da birkaç özelliğine odaklandığı söylenebilir.

Şehrin tanımı bağlamında genel olarak dört farklı boyutu ön plana çıkmaktadır. Bunlar demografik, idari, ekonomik ve sosyolojik boyutlardır. Demografik açıdan şehir belli bir nüfus büyüklüğüne ve yoğunluğuna sahip yerleşim birimidir. Örneğin Göney'in tanımına göre şehir küçük bir sahada, büyük nüfus kütlelerinin birlikte bulunduğu ve geçimini temin ettiği yerleşmedir (Göney, 1984: 1). Peki, ne kadar büyük ve yoğun bir nüfus şehir denilmesine olanak sağlayacak bir zemini hazırlar? Bu sorunun cevabının zamana, ülkeye ve kül-